

Asqui Jorge Kristóf¹

Venezuela és a latin-amerikai integrációk jelen kapcsolata

„Ha a halálom hozzájárul, hogy szűnjön a pártoskodás és megszilárduljon az Unió, nyugodtan szállok sírba.”² Ezek voltak a XIX. századi szabadságharcos Simón Bolívar (1783-1830), a Szabadító utolsó testamentumi szavai arról, miért kellett volna egyben maradnia egy a gyarmati spanyol uralom alól felszabadult olyan szövetségi entitásnak, mint Nagy-Kolumbia, ami 1830-ban mégis szétdarabolódott a mai Venezuela, Kolumbia és Ecuador államokra. Azért, mert meghalt és ebből következően feloldódtak volna az ellentmondások úgy, hogy a szövetség népei egymásra találtak volna. Ez a feltevés valóban csak egy végrendeletben szerepelhet mintsem egy államszerződésben, de a latin-amerikai politikai gondolkodást ettől függetlenül továbbra is alakítja.

A latin-amerikai egység eszméjét vallotta a maga színpadias módján Hugo Rafael Chávez Frías (1954-2013), Venezuela ez év március 5-én elhunyt elnöke.³ Az internetközösségek által uralt többpólusú világrendben ez a vállalkozás könnyebben talál követőkre. A kérdés csupán az, hogy ebben a nemzetközi térben a politika kínzó szüksége miképp ítéli kivitelezhetőnek a chávez-i integrációs modelleket Latin-Amerika regionális viszonyai között. Ki kell térni az UNASUR, az ALBA, a CELAC és Venezuela négyes relációjára, ezenfelül érinteni kell az Egyesült Államok erre vonatkozó külkapcsolati stratégiáját, amennyiben „Amerika az amerikaiaké.” Külön fejezetben tárgyalom a MERCOSUR-t, azt a formációt, ami kezdetben sokáig a La Plata szubregionális szférájában mozgott, majd Venezuela csatlakozásával regionális szerepkör betöltésére szánta rá magát. Jelen tanulmányt 2013. július 8-án zártam le.

Integrációk tere

A 2011 óta rákban szenvedő Chávezt végül szívinfarktus vitte el. Állami temetését március 8-án tartották a Venezuelai Katonai Akadémián Caracasban, a fővárosban.⁴ A

¹ A Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző karának nemzetközi tanulmányok szakos harmadéves hallgatója.

² BOLÍVAR, Simón (ford. Benyhe János): Simón Bolívar írásai –Bp.: Európa Könyvkiadó, 1976. –ISBN 963-07-0711-X p. 305.

³ 2010. április 19-én, a venezuelai forradalom 200. évfordulója alkalmából tartott ünneppsorozat megnyitó beszédében sem tette másképp némi nyelvtani hibával. Bicentenario Venezuela palabras del presidente Chávez desfile [<http://www.youtube.com/watch?v=gSyH494PZEs>] Letöltés ideje: 2013. 03. 09. 14:17

⁴ Presidentes rindieron guardias de honor en funeral de Chávez [<http://www.youtube.com/watch?v=Fy5orZ47u0w>] Letöltés ideje: 2013. 03. 09. 15:23

rendezvény alatt nem mulasztották el megjátszani a szimbolikát. Nicolás Maduro alelnök, aki ideiglenesen átvette az elnökséget az április 14-re kiírt választásokig, Chávez koporsójára helyezte Bolívar kardjának másolatát, amivel a múlt példájára és egyúttal a jövő harcára utaltak. Az élő közvetítés során itt említették meg azokat az integrációs vívmányokat, melyeket Cháveznek tulajdonítanak: a CELAC-ot és az ALBA-t⁵. Azonban nem mondható el, hogy önmagukban létező dolgokról lenne szó. Olyan kontextusban kell tárgyalni ezeket a jelenségeket, melyek jól illeszkednek a globális trendekhez.

Mihail Szergejevics Gorbacsov 1985-ös SZKP főtitkárrá választása új folyamatokat indított el a Szovjetunió külpolitikájában, ami erősen ráhatott a bipoláris világrend utolsó éveire. A latin-amerikai államok egy részében felmerült az a remény, hogy kiszabadulhatnak a hidegháborús csapdahelyzetből és új utakra találhatnak rá. 1986. december 18-án Rio de Janeiróban Argentína, Brazília, Kolumbia, Mexikó, Panama, Peru, Uruguay és Venezuela külügyminiszterei egy nyilatkozatot adtak ki, amelyben kijelentették, hogy a demokratizálódás erősítése végett fejleszteni kell a politikai együttműködést rendszeres találkozók keretében.⁶ A távlati eredmények között szerepelt egy növekvő latin-amerikai egység elérése. A nyilatkozat intézményesítette a Rio Csoportot (spanyolul Grupo del Río, portugálul Grupo do Rio, röviden G-Rio)⁷, amelynek tagsági köre 1990-től közép-amerikai és karibi államokkal bővült. A globalizációs hangulat újabb következménye az a millenniumi megújódással kecsegtető csúcstalálkozó, amit a dél-amerikai államok elnökei tartottak Brazíliavárosban 2000. augusztus 31. és szeptember 1. között. Az apropót Brazília felfedezésének 500. évfordulója (1500. április 22.) adta. A csúcstalálkozó végén egy közleményt adtak ki⁸, amiben a földrajzi szomszédság és az értékközösség okán megfogalmazták egy közös agenda tető alá hozását. A közös dél-amerikai térben előirányozták a demokrácia, a béke, a szolidáris együttműködés, a társadalmi és a gazdasági integráció fejlesztését. A meghívottak között ott volt Chávez Venezuela képviselőjében, aki az 1998-as választások megnyerése után 1999-től az ország elnöke volt. A kezdeményezést

⁵ Ámbár így konferálták fel, időrendben nem stimmel. Az ALBA intézményesülése 2004-ben, míg a CELAC-é 2011-ben kezdődött el. A Petrocaribe különös módon kimaradt, de erre még visszatérünk.

⁶ DECLARACIÓN DE RÍO DE JANEIRO, Río de Janeiro, Brasil, 18 de diciembre de 1986 [<http://www.sela.org/attach/258/EDOC/SRed/2010/10/T023600002300-0-Declaracion de Rio de Janeiro - 1986.pdf>] Letöltés ideje: 2013. 03. 09. 15:28

⁷ Ennek gazdasági előjátékát képezte az, hogy 1975. október 17-én a Panamai Egyezményvel létrehozták a Latin-Amerikai és Karibi Gazdasági Rendszert (Sistema Económico Latinoamericano y del Caribe – SELA) Caracas székhellyel. A kormányközi regionális szervezetnek ma 28 tagállama van.

⁸ COMUNICADO DE BRASÍLIA – REUNIÓN DE PRESIDENTES DE AMÉRICA DEL SUR, Brasíliá, Brasil septiembre 1 de 2000

[http://www.unasursg.org/index.php?option=com_content&view=article&id=659:comunicado-de-brasil-ia-reunion-de-presidentes-de-america-del-sur-brasil-brasil-septiembre-1-de-2000&catid=72:organos]

Letöltés ideje: 2013. 03. 09. 15:37

azonban nem volt alkalma még megragadnia, mert a belpolitikában lefoglalták a hatalma konszolidációjára fordított erőfeszítések.⁹

Latin-Amerika 80-as évek végétől kezdődő piacgazdaság és demokrácia felé fordulása Washington önbizalmát adta vissza. A 90-es évektől szüksége is volt rá, mivel éles viták terhelték meg az amerikai közéletet arról, hogy a Szovjetunió bukása után milyen új köntöst ölthet magára a Manifest Destiny.¹⁰ Nicholas Brady (április 11-én lett 83 éves), az Egyesült Államok akkori pénzügyminisztere után elnevezett 1989-es Brady-terv enyhítette több latin-amerikai állam évtizedes recesszióját okozó államadósságát. 1992. december 17-én az Egyesült Államok, Kanada és Mexikó aláírták az Észak-Amerikai Szabadkereskedelmi Egyezményt (North American Free Trade Agreement – NAFTA) és 1995-ben Washington mentőcsomaggal segítette ki az összeomlás szélén álló mexikói gazdaságot.

9/11 után megváltozott a körkép. A 2001-ben elnökké lett George Walker Bush egy markánsan közel-keleti külpolitikát folytatott. Afganisztán és Irak elvitték az elnökségét. A terrorizmus elleni harc¹¹ égisze alatt egy konfrontatívabb, unilaterálisabb¹², a nemzetközi intézményeket kevésbé figyelembe vevő hangnemet ütött meg, ami a latin-amerikai térségben elidegenített olyan hagyományos szövetségeseket, mint Chile és Mexikó, akik az ENSZ BT 2003-as nem állandó tagjaiként elítélték az iraki intervenciót. A 34 latin-amerikai és karibi országból mindössze 6 támogatta a lépést: Costa Rica, Dominikai Köztársaság, El Salvador, Honduras, Nicaragua és Panama. Chávez felkapva az érzéseket erős Amerika- és imperialistaellenes kurzusba kezdett, aminek sikerét tovább növelte a régió 2006-os balra fordulása. A szakma köreiből is komoly aggodalmat váltott ki ez az új típusú átrendeződés.¹³

Latin-Amerika saját utat kezdett keresni. Figyelemre méltó a venezuelai William Larralde-Páez 2004. február 14-i írása, aki 2003 óta a SELA nemzetközi kapcsolatokért és együttműködésért felelős igazgatója, 1987 és 1992 között pedig Venezuela washingtoni

⁹ DÖMÉNY, Zsuzsa: *Chávez, az eklektikus baloldali : a XXI. század szocializmusa, vagy modellváltási kísérlet.* In.: Egyenlítő. Bp., 2006. 4. évf. 1. szám –ISSN 1589-6714

¹⁰ A hanyatló és virágzó amerikai jövőkép közti vita érzékeltetésére Edward N. Luttwak és Robert L. Bartley párharcát említeném meg, amit 1992-ben a *Commentary* hasábjain folytattak le. Magyar fordítását közli: *Világosság.* Bp., 1993. XXXIV. évf. 5. szám –ISSN 0505-5849

¹¹ Vagyis harc a terrorcselekményt elkövetők és az azokat támogató államok ellen.

¹² Érdekes, hogy Manuel Morales Lama, a 2003-ban kinevezett Dominikai Köztársaság venezuelai nagykövete, pont a multilateralizmust tartja a terrorizmus, a drogkereskedelem és a szervezett bűnözés elleni harc legjobb stratégiájának. Ebben hatékony példaként hozza fel a latin-amerikai diplomáciai folyamatokat. *Vö. Asociación de Diplomáticos Escritores – Diplomacia, Paz y Desarrollo*, 2004. szeptember-november, 12. szám, pp. 18-22 [<http://www.diplomaticosescritores.org/revistas/ade12.pdf>] Letöltés ideje: 2013. 04. 08. 16:32

¹³ HAKIM, Peter: *Is Washington losing Latin-America?* In.: *Foreign Affairs.* New York, 2006. 85. évf. 1. szám – ISSN 00157120

nagykövetségén tanácsosi feladatokat látott el.¹⁴ Cikkében egy új típusú multilateralizmust vetít ki elének, mely eltér az ENSZ hagyományosan hierarchizált struktúrájától és pluralistább, demokratikusabb ugyanakkor kevésbé transzparens formációkat igyekszik definiálni, a klubok megjelenését: clubismo. Némiképp emlékeztet minket az Európai Unió komitológiai eljárására, ahol a magánszférából is jelentkezik befolyásolás a döntéshozatalnál, viszont valóban váteszi értékűvé emeli a munkáját a történelem logikája.

2004. december 7. és 9. között¹⁵, folytatva a 2000-es brazíliavárosi hagyományt, megtartották a III. dél-amerikai csúcstalálkozót a perui Cuzcóban és Ayacuchóban. Az Andok magaslatai közt az Európai Unió mintájára a 12 állam (Argentína, Bolívia, Brazília, Chile, Kolumbia, Ecuador, Guyana, Paraguay, Peru, Suriname, Uruguay, Venezuela) létrehozta a Cuzcói¹⁶ és az Ayacuchói¹⁷ Nyilatkozatok aláírásával a Nemzetek Dél-Amerikai Közösségét (Comunidad Sudamericana de Naciones), amit a 2007. április 17-i csúcson (Isla Margarita, Venezuela) a Dél-Amerikai Nemzetek Egységének kereszteltek át (Unión de Naciones Suramericanas – UNASUR). A szervezet székhelye Quito, Ecuador fővárosa lett. A külpolitikai klíma kedvezett Chávez törekvéseinek, annak a „klubszocializmusnak”¹⁸, amit Venezuela olajkincsei révén¹⁹ állt módjában előmozdítani a térség más államaival. Ennek indulópontját a 2004. december 14-i havannai találkozóra tehetjük, ahol Fidel Castro és Chávez egy közös nyilatkozatot fogadtak el a Bolívari Alternatíva a Mi Amerikánk Népeinek (Alternativa Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América – ALBA) felállításáról.

Chávez tere – az olaj tere

¹⁴ Asociación de Diplomáticos Escritores – Diplomacia, Paz y Desarrollo, 2004. január-március, 9. szám, pp. 62-66 [<http://www.diplomaticosescritores.org/revistas/ade9.pdf>] Letöltés ideje: 2013. 04. 08. 16:26

¹⁵ A dátum itt sem véletlen. 180 éve, 1824. december 9-én, az ayacuchói csatában a forradalmi latin-amerikai csapatok az utolsó spanyolokat és csatlósait is levették a kontinensen (leszámítva Kubát és Puerto Ricót).

¹⁶ Declaración del Cusco sobre la Comunidad Sudamericana de Naciones – III. Cumbre Presidencial Sudamericana, Cusco, diciembre 8 de 2004

[http://www.unasursg.org/index.php?option=com_content&view=article&id=436:declaracion-del-cusco-sobre-la-comunidad-sudamericana-de-naciones-diciembre-de-2004&catid=96:declaraciones] Letöltés ideje: 2013. 03. 09. 15:39

¹⁷ Declaración de Ayacucho 2004, Pampa de La Quinua – Ayacucho, diciembre 9 de 2004

[http://www.unasursg.org/index.php?option=com_content&view=article&id=434:declaracion-de-ayacucho-diciembre-de-2004&catid=96:declaraciones] Letöltés ideje: 2013. 03. 09. 15:40

¹⁸ Annyiban megengedett ez a kifejezés, hogy jelezni kívánjam a chávezi XXI. századi jólétre törekvő szocializmus nem túl mély teoretikus tartalmát, viszont apostszrofáljam vele a focimeccsek hangulatát idéző fun clubbok teljesítményét.

¹⁹ Egy videón bármikor visszanezhetjük, hogyan beszélt a médiában Chávez az olajszocializmusról: Venezuelan oil socialism [<http://www.youtube.com/watch?v=7MAMTYuulfA>] Letöltés ideje: 2013. 03. 09. 14:23

A háromnapos Chávez-ellenes puccskísérlet (2002. április 11-13.) letörését követően a venezuelai elnök rendezte sorait otthon és erejét kivetíthette a külkapcsolatok kiszélesítésére. A 2002. november 28-án a nemzetgyűlés által elfogadott és a közlönyben (Gaceta Oficial) közzétett új venezuelai Nemzetbiztonsági Alaptörvény (Ley Orgánica de Seguridad de la Nación), mely érvényteleníti az előző 1976. augusztus 26-ait, röviden rendelkezik a külkapcsolati stratégiáról.²⁰ A dokumentum 19. cikke szerint²¹ az önrendelkezés, a népek közti szolidaritás és együttműködés mentén kerül előmozdításra az integráció a nemzet átfogó fejlődésével összhangban. Milyen fejlődési potenciállal bírhat a venezuelai nemzet? Nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy komoly kapcsolati tőkét jelent az, hogy Venezuela alapító tagja az 1960. szeptember 10. és 14. között megrendezett bagdadi konferencián megalakított Kőolajexportáló Országok Szervezetének²² (Organization of the Petroleum Exporting Countries – OPEC). A ma 12 tagot számláló szervezet célja, hogy koordinálja és egységesítse a tagországok kőolaj-politikáját, megóvja az olajpiacok stabilizálását annak érdekében, hogy biztosítsa a fogyasztók számára a hatékony, gazdaságos és rendszeres kőolajellátást, a termelők számára az állandó jövedelmet és a kőolajiparba befektetni kívánók számára a tőke tisztességes megtérülését.²³ Tisztességtelen volna ezt nem hangsúlyozni. Az egyéni és kollektív érdekvédelmet szem előtt tartó szervezetnek nem lehetett ellenére az a konjunktúra, ami spekulációs és egyéb tényezők okán 2004-ben megdobta az olaj árát.²⁴

A belpolitikai konszolidáció után a kedvező világgazdasági fejlemények megkísértették Chávezt és a venezuelai olajjal szubvencionált ALBA mentén exportálni kívánta a jóléti szocializmust. Sok tekintetben ismertek Chávez ilyen irányú külgazdasági és külpolitikai kapcsolatai, ezért inkább eseménytörténeti vázlatot adnék meg a kérdéshez.²⁵ Az eddig leírt latin-amerikai egységkezdeményezést (Rio Csoport, Brazíliavárosi Nyilatkozat – UNASUR) legdemonstratívabban Brazília tűzte a zászlajára. Az ALBA színrelépésével

²⁰ A törvényben az akkor uralkodó és nyilvánvaló belső hatalmi állapotok miatt inkább a belbiztonsági aspektusok játszanak komoly szerepet.

²¹ Títló: Venezuela. Ley Orgánica de Seguridad de la Nación [<http://www.resdal.org/Archivo/venezuela-ley-seguridad.htm>] Letöltés ideje: 2013. 07. 03. 16:34

²² Az öt alapító mellett (Irán, Irak, Kuvait, Szaúd-Arábia, Venezuela) felvételt nyert: Katar (1961), Indonézia (1962, de 2009. januárjában felfüggesztették a tagságát), Líbia (1962), Egyesült Arab Emírátsok (1967), Algéria (1969), Nigéria (1971), Ecuador (1973, de 1992. decemberétől 2007. októberéig felfüggesztették a tagságát), Gabon (1975, de 1995-ben kilépett), Angola (2007).

²³ OPEC Statue [http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/OS.pdf] Letöltés ideje: 2013. 03. 16. 21:32

²⁴ Nem is beszélve az iraki intervenció hatásairól. Részint emiatt a nagyarányú volatilitás miatt fogadott el az OPEC 2005-ben egy átfogó és hosszú távú stratégiát.

OPEC Brief History [http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm] Letöltés ideje: 2013. 03. 16. 21:37

²⁵ A témát érintő remek biztonságpolitikai szempontú elemzést olvashatunk Csiki Tamástól, a Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet munkatársától. CSIKI, Tamás: *Venezuela külön úton*. In.: Nemzet és Biztonság. Bp., 2008. I. évf. 9. szám –ISSN 1789-5286

Venezuela egy puha vetélytársként jelentkezik a regionális polarizáció átrendeződésében. A 2004-es havannai nyilatkozat új alapját fekteti le a latin-amerikai és karibi integrációnak és egységnek, amit előtte még a Rio Csoportozáshoz köthettünk.

2005. június 29-én tető alá hozták a karibi országok állam- és kormányfőinek első csúcstalálkozóját (Puerto de la Cruz, Venezuela) a házigazda Chávezzel az élen, ahol Venezuela és a karibi államok között megkötötték az Energetikai Együttműködés Egyezményét (Acuerdo de Cooperación Energética), amivel létrehozták a Petrocaribét. A 18 államot (Antigua és Barbuda, Bahama-szigetek, Belize, Kuba, Dominikai Közösség, Dominikai Köztársaság, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaica, Nicaragua, Saint Kitts és Nevis, Saint Vincent és a Grenadine-szigetek, Saint Lucia, Suriname és Venezuela) tömörítő szervezetet komolyan menedzselte Chávez az OPEC 2007. novemberi III. állam- és kormányfői csúcán Rijádban. Az OPEC szegénységnyhító és fejlesztéstámogató üzletpolitikája²⁶ egybecsengett a Petrocaribe „nyomorellenes pajzsként”²⁷ körülíráható küldetésével. A caracasi vezetés a profilja közé a befolyásmaximalizálás eszközeként felvette a „Harmadik Világ” országainak megsegítését olyan jelszavak ellövésével, mint a társadalmi egyenlőtlenség felszámolása, a lakóhelyhez, az oktatási és egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés és a helyi kis- és középvállalkozások támogatása. Nem csoda, hogy ezekkel a kellékekkel nem tudott versenyezni az Egyesült Államokban elindított 1994-es kezdeményezés az Amerikai Szabadkereskedelmi Övezet felállításáról, ami 2005 végén átmenetileg megfagyott. A karibi térhódítás tapasztalataiból kovácsolta össze Chávez a jóléti bolívari projekció tágítását, az ALBA-t. A kontinens balrafordulása során Bolívia 2006. április 29-én (ekkor kapta a szervezet kiegészítőneveként a TCP-t: *Tratados de Comercio de los Pueblos*²⁸), Nicaragua 2007. január 11-én, a Dominikai Közösség 2008. január 26-án, Honduras 2008. augusztus 25-én (a 2009. június 28-i puccs²⁹ után 2010-re végleg kilépett), Ecuador akárcsak Saint Vincent és a Grenadine-szigetek illetve Antigua és Barbuda pedig 2009. június 24-én nyertek tagságot. A bővítés utolsó körétől nevezik az Alternatívát Szövetségnek (*Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América – Tratados de Comercio de los Pueblos: ALBA – TCP*).

²⁶ OPEC Member Countries help ease plight of world's poorest people In.: OPEC bulletin 11/07 pp. 32-39. [http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/OB112007.pdf]

Letöltés ideje: 2013. 03. 16. 21:42

²⁷ Petrocaribe: el escudo antimiseria [<http://www.petrocaribe.org/>] Letöltés ideje: 2013. 03. 16. 22:01

²⁸ Ez a konstrukció nyíltan szembefordul az Egyesült Államok neoliberais gazdasági modelljével.

¿QUÉ SON LOS TCP TRATADOS DE COMERCIO DE LOS PUEBLOS?

[http://www.alianzabolivariana.org/que_es_el_alba.php] Letöltés ideje: 2013. 03. 21. 17:14

²⁹ A hondurasi puccs Amerika-közi kontextusáról többet olvashatunk: BARANYI, Tamás: A hondurasi puccs – és ami mögötte van. In.: *Nemzet és Biztonság*. Bp., 2009. II. évf. 9. szám –ISSN 1789-5286

Az eddigiekből jól láthatjuk, hogy a chávez-i kurzus olajtere a „Nagy Haza” (Patria Grande) vagyis az egységes Latin-Amerika álmát kergeti. Megosztott figyelmet kell fordítania a karibi, a közép- és dél-amerikai folyamatokra. Utolsó bravúrként még lefölözte a Rio Csoport XXI. és a Latin-Amerikai és Karibi Csúcs az Integrációról és Fejlődésről (Cumbre de América Latina y el Caribe sobre Integración y Desarrollo – CALC)³⁰ II., Mexikóban (Playa del Carmen „strandvárosban”) tartott egyidejű csúcán (2010. február 22-23), a „Latin-Amerikai és Karibi Egység” csúcán, a politikai nyereséget. Reflektálva a 2008-as pénzügyi válságra az integráció igényével született meg a válasz. Ezen a csúcson döntöttek el, hogy felállítják a Latin-Amerikai és Karibi Államok Közösségét (Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños – CELAC) a Rio Csoport és a CALC jogutódjaként. A mexikói döntés után 2011. december 2. és 3. között a Rio Csoport és a CALC utolsó ülésének keretében megtartották a CELAC első, alapító ülését a „forradalmi”³¹ Caracasban. Az ekkor már betegeskedő és Havannában műtéten (2011. június 30.) is átesett Cháveznek ez komoly helyzeti előnyt jelentett/jelenthetett. A brazil elnöki székben 2011. január 1-e óta új emberként egy nő ül: Dilma Vana Rousseff asszony. Mérsékeltebb viszonyt tartott fenn a chávez-i Venezuelával, mint elődje, Luiz Inácio Lula da Silva. Az alapítóülésen úgy fogalmazott: „kiépíthetünk egy produktív integrációt, olyat, ami gazdaságaink növekedéséhez vezet, illetve egy olyan folyamathoz, ami egyetlen ország kizsákmányolását sem jelenti egy másik által”³². Ezt érthette az Egyesült Államok ellen, akit Kanadával együtt nem vettek be a szervezetbe, vagy akár a latin-amerikai szereplők között.

Venezuela a brazil-argentin tengelyben

³⁰ A CALC a latin-amerikai külügyminiszterek 2008. október 6-i ülésével kezdte meg pályafutását Rio de Janeiroban, Brazíliában. A 2008. december 16. és 17. között, a brazil Bahia Szövetségi Állam Salvador fővárosában tartott állam- és kormányfői szintű csúcson megfogalmazott nyilatkozatból világosan kitűnik, hogy a válság klímája indította el a kezdeményezést a fenntartható fejlődés alátámasztására és az integrációk szubregionális és regionális mechanizmusainak egyeztetésére.

PRIMERA CUMBRE DE AMÉRICA LATINA Y EL CARIBE SOBRE INTEGRACIÓN Y DESARROLLO (CALC), Salvador, Bahía, Brasil, 16 y 17 de diciembre de 2008. Declaración de Salvador, Bahía [[http://www.sela.org/attach/258/EDOCS/SRed/2009/01/T023600003287-0-Primera_Cumbre_CALC - Declaraci%C3%B3n de Salvador, Bah%C3%ADa, Brasil - 17 de diciembre de 2008.pdf](http://www.sela.org/attach/258/EDOCS/SRed/2009/01/T023600003287-0-Primera_Cumbre_CALC_-_Declaraci%C3%B3n_de_Salvador,_Bah%C3%ADa,_Brasil_-_17_de_diciembre_de_2008.pdf)]

Letöltés ideje: 2013. 03. 23. 18:11

³¹ A 2010-es és 2011-es években ünnepelték a spanyol gyarmatosítók elleni szabadságmozgalmak 200. évfordulóját Latin-Amerika szerte. A történelem jubileumi hangulatára rájátszva rendkívül jó kampánnyal építették a CELAC ilyen jellegű kínálati oldalát a társadalom számára (a CELAC logóján például egész Latin-Amerika vörösben izzik). Lásd a forradalmi logóval ellátott Caracas Nyilatkozatban: Declaración de Caracas “En el Bicentenario de la Lucha por la Independencia Hacia el Camino de Nuestros Libertadores” [[http://www.sela.org/attach/258/default/Declaracion de Caracas.pdf](http://www.sela.org/attach/258/default/Declaracion_de_Caracas.pdf)] Letöltés ideje: 2013. 03. 29. 17:11

³² La CELAC, ¿Sustituta de la OEA?

[<http://www.contactomagazine.com/articulos/celacsinestadosunidos1211.htm>] Letöltés ideje: 2013. 03. 29. 17:19

A szubregionális szintű kapcsolatokban minőségi változások indultak meg. A La Plata medencéjének államai vagyis Argentína, Brazília, Paraguay és Uruguay megalapították a Déli Közös Piacot (Mercado Común del Sur – MERCOSUR) az uruguayi főváros, Montevideo székhellyel. Ezen államok tömörülését elősegítették a hidegháború elhalása és saját belpolitikai fordulatai. A kommunista veszély elhalványulásával a katonai diktatúrák fokozatosan veszítettek legitimációs tőkéjükből, ami végül bukásukhoz vezetett (Argentínában 1983-ban, Brazíliában 1985-ben, Paraguayban 1989-ben, Uruguayban 1985-ben). A demokratizálódás útjára lépő két első, egyben a La Plata két „nagyja”, 1985. november 30-án a brazíliai Foz do Iguaçuban egy kiáltványban megfogalmazták egy bilaterális integráció szükségességét.³³ Ebből a közeledésből nőtt ki Paraguayjal és Uruguayjal együtt az 1991. március 26-án Asunciónban, Paraguay fővárosában aláírt MERCOSUR-t létrehozó Alapító Szerződés. A szerződésben lefektetett célok még pontosabb képet adnak ezen blokk profiljáról.³⁴ Az alapítók aláhúzzák, hogy a nemzeti piacokat kiszélesítő integráció létrehozása alapvető feltételét képezi a szociális igazságon nyugvó gazdasági fejlődés folyamatainak felgyorsításához. A gazdaságpolitikára vonatkozó világos célok az Alapító Szerződés 1. fejezet 1. cikkében olvashatók:

- a javak, a szolgáltatások és a termelési tényezők szabad mozgása a Részes Államok területein többek között az említettek mozgását korlátozó vámok és nem vámjellegű korlátozások eltörlésével;
- egy közös külső vám felállítása, a harmadik országokkal vagy országcsoportokkal szembeni közös kereskedelempolitika elfogadása és a nemzetközi és regionális gazdasági fórumokon az álláspontok összehangolása;
- a Részes Államok közötti makrogazdasági és ágazati politikák összehangolása, ami a következőket érinti: külkereskedelem, agrárpolitika, iparpolitika, fiskális politika, monetáris politika, deviza- és tőkepolitika, szolgáltatások, vám, közlekedés, kommunikáció és egyéb, amiben egyetértés születik, avégett, hogy megfelelő versenyfeltételeket biztosítsanak a Részes Államok között;
- a Részes Államok kötelezettséget vállalnak a fent említett területeket érintő jogszabályok harmonizálására annak érdekében, hogy megerősítsék az integrációs folyamatot.

³³ DECLARAÇÃO DO IGUAÇU

[http://www.abacc.org.br/wp-content/uploads/1985/11/declaracao_do_iguacu_portugues.pdf] Letöltés ideje: 2013. 07. 03. 18:16

³⁴ TRATADO PARA LA CONSTITUCIÓN DE UN MERCADO COMÚN

[http://www.mercosur.int/innovaportal/file/719/1/CMC_1991_TRATADO_ES_Asuncion.pdf] Letöltés ideje: 2013. 07. 03 19:46

Elmondhatjuk, hogy az 1991-es alapításból kinőtt integráció egy szubregionális gazdasági unió, mert nem foglalja magába a teljes latin-amerikai övezetet. Emellett, bár a közös és egységes piacon túl már a gazdaságpolitikák integrációját is megvalósítják (ami a nemzeti gazdaságpolitikák összehangolását, harmonizálását, végcélként pedig azok közösségi szintű egyesítését jelenti), a legfontosabb összetevő hiányzik, ami a monetáris politika nehézkes voltáról ad száraz bizonyítványt: a közös valuta, illetve az általa megvalósuló monetáris unió.

A paraguayi fővárosban megünnepelelt sikert az 1994. december 16-án aláírt Ouro Preto jegyzőkönyv tetőzte be³⁵ (hatályba lépett 1995. december 15-én), amivel a MERCOSUR önálló jogi személlyé lett és intézményi struktúrára tett szert. Ebben a jegyzőkönyvben állították fel a közös külső vámot, ami az Alapító Szerződés egyik kiemelt célja volt. A bővítés egy évtizedet váratott magára, amikor is a szubregionalizmusból a regionalizmusba kívánt haladni. Ezt a változást Chávez színre lépése indította el.

2005-ben nagy lendületet vett Chávez olajexpanziós külpolitikája, ahogy fentebb is tárgyaltuk. Májusban az argentin, a brazil és a venezuelai energiaügyi miniszterek megállapodtak a venezuelai Orinoco nehézolajöv területének, a brazil északkeleti régió finomítójának és az argentin olaj-és gázvállalkozásnak a felfejlesztésében.³⁶ A MERCOSUR oldaláról a Tanács (Consejo del Mercado Común)³⁷ reagált december 8-án, amikor fogadták Venezuela csatlakozási kérelmét. 2006. július 4-én a négy alapító államfői és Chávez aláírták a csatlakozásra vonatkozó jegyzőkönyvet, melyben hangsúlyozták Venezuela fontosságát a dél-amerikai integrációs folyamat konszolidálásában.³⁸ A ratifikációs folyamat, ahol egyhangú döntés szükséges, azonban elakadt Paraguay ellenkezése nyomán, mert kritikusnak ítélte Venezuela demokratikus jogállamiságát. A csatlakozás lezárása 2012 nyaráig húzódott. Ekkor a MERCOSUR, ürügyként használva Paraguay antidemokratikusnak értékelt

³⁵ Protocolo Adicional al Tratado de Asunción sobre la Estructura Institucional del Mercosur [http://www.mercosur.int/innovaportal/file/721/1/cmc_1994_protocolo_ouro_preto_es.pdf]

Letöltés ideje: 2013. 07. 03. 20:32

³⁶ Venezuela and Latin America: Using oil to spread revolution [<http://www.economist.com/node/4232330>]

Letöltés ideje: 2013. 07. 04. 15:12

³⁷ A Tanács a MERCOSUR legfelsőbb szerve, melynek feladata az integrációs folyamat politikai irányítása valamint az Alapító Szerződésben és annak keretében később keletkezett joganyag által megfogalmazott célok betartásához és a közös piac végső alkotmányos formájához szükséges döntések meghozatala. Félévente egyszer ülésezik, de rendkívüli üléseket is tarthat az állam- és kormányfők részvételével. A Tanácsot a külügyminiszterek, a gazdasági miniszterek vagy azok megfelelői teszik ki, de más minisztériumokból is meghívhatnak résztvevőket, de szigorúan csak miniszteri szinten. Az ülések lebonyolításáért a külügyminiszterek felelnek. A Tanács elnöke féléves rotációban tölti be hivatalát a Részleges Államok abc-s sorrendje szerint. A Tanács gyakorolja a MERCOSUR jogi személyiségét: annak nevében köt szerződést harmadik országokkal, országcsoportokkal és nemzetközi szervezetekkel.

³⁸ Protocolo de Adhesión de la República Bolivariana de Venezuela al Mercosur [http://www.mercosur.int/innovaportal/file/2485/1/2006_PROTOCOLO_ES_AdhesionVenezuela.pdf]

Letöltés ideje: 2013. 07. 04. 16:34

belpolitikai zavarait, 2012. június 28-án felfüggesztette a kis ország tagságát. Ezután 2012. július 30-án Chávez akadálytalanul vihette be Venezuelát a közös piacba. Cristina Elisabet Fernández de Kirchner, aki 2007. december 10-e óta Argentína elnöke és az energetikai kapcsolatok révén a chávez-i Venezuela komoly partnere (egyébként politikai stílusa is hasonlóan populista), úgy értékelte a bővítést, amivel a MERCOSUR „új világhatalmi pólusként” léphet fel.³⁹

A meglepetések tere

Ha váteszi, és így teljesen megalapozatlan, szeretnék lenni, akkor azt mondanám, hogy Chávez helyett nem lesz Chávez. A latin-amerikai integrációs kezdeményezéseket többnyire végigkísérték a történelmi évfordulók. Nyilvánvaló, hiszen előre be akarták tervezni az ezekre vonatkozó eseményeket. De ki az, aki a visszautat is be tudná löni? Ki tudná beütemezni saját elért eredményeinek visszafordítását? Leginkább senki. A dezintegrációs folyamatokat nem feltétlen kezdeményezik, inkább elszenvedik. Így van ez a vereséggel is, még ha be is következik. Nem kalkulálunk vele. Ösztönszerűen nem tudunk és nem is akarunk.

Így lehet 2014-ben, ha az évfordulóknál maradunk. Akkor lesz ugyanis 200 éve, hogy Napóleon csapatainak kiverése után visszahelyezték VII. Bourbon Ferdinándot a spanyol trónra, aki visszaállította az abszolutizmust az ibériai királyságban. A katolikus Őfelsége restaurálni akarta a királyellenességgel megfertőzött spanyol-amerikai gyarmatbirodalmat. Büntetőexpedíciót küldött az Atlanti-óceánon át, nem számolva azzal, hogy a spanyol tisztek között sem volt mindenki királypárti. Ez az európai fordulat terelte új mederbe a latin-amerikai szabadságmozgalmak vértengerét, ami késleltette a függetlenedést. Jogos a kérdés, hogy van-e valami alapja az ilyen összehasonlításnak. Számolhatunk-e hasonló drasztikus változásokkal a latin-amerikai integrációk történetében? Ehhez szét kell néznünk a világpolitikában.

2009. január 20-án lépett hivatalba az Egyesült Államok új elnöke, Barack Hussein Obama. Sokan a fordulat embereként tekintettek rá, azonban a 2012. november 6-i

³⁹ The expansion of Mercosur: In by the back door
[<http://www.economist.com/blogs/americasview/2012/08/expansion-mercosur>] Letöltés ideje: 2013. 07. 04. 16:49 A MERCOSUR első három legnagyobb gazdasága egyben Dél-Amerika első három legnagyobb gazdasága. Vö. 1. ábra a mellékletben

újraválasztása óta eltelt annyi idő, hogy világos terminusokkal írjuk le működését.⁴⁰ Lényegét tekintve Obama Bush hagyományát folytatja, de nem Bush eszközeivel. Az Egyesült Államok nem játszhat meg újra egy iraki kártyát, viszont vállalhat olyan szintű támogatásokat, amiket az arab tavasz kapcsán foganatosított. Nyílt katonai erőre már nem támaszkodhat minden esetben. Regionális koncepcióváltás is megtörtént az „Ázsia felé fordulás” során. Amit látni vélünk az talán a világrend új magatartásformája, semmint egy új világrend kirajzolódása. Ámbár a feltörekvő régiók felé Obama multilaterális módon kíván közeledni. Meglehet, hogy egy új típusú kliensi hálót szeretne kiépíteni, ami feltétlenül jobban kíméli az emberéletet, mint a katonai tömbök elszaporodása.

A latin-amerikai baloldali irányvonalnak a kilengéseként hatott az 1990 óta demokratikus Chilében az első jobboldali politikus elnökválasztási győzelme. A 2010. március 11-én színpadra lépő Miguel Juan Sebastián Piñera Echenique lehetett az a kiválasztott, aki több mint 20 év után először fogadhatott amerikai elnököt a fővárosban, Santiagóban (2011. március 21.), ahogy ő mondta „Chile barátjaként és személyes barátként”.⁴¹ A Palacio de La Moneda elnöki palotában közösen tartott sajtótájékoztatón Piñera kiemelte Obama szándékát az Amerikák haladásába érdekében kötendő partnerségek létrehozásáról, majd hozzátette, hogy Chile vállalta és továbbra is vállalja a felelősséget sorsa, régiója, az ország és, a lehető legnagyobb mértékben, a világ többi része felett is. Ez a részlet arra engedhet következtetni, hogy Chile új fókuszpontként jelentkezik. Nyitott helyzete a felértékelődő csendes-óceáni piacok felé speciális előnyökhöz juttathatja az Egyesült Államokkal való kapcsolatában.

Az első lépést azonban a balközép perui elnök, Alan Gabriel Ludwig García Pérez tette meg, amikor 2011. április 28-ra Limába hívta Piñera mellett, Juan Manuel Santos Calderón kolumbiai, Felipe de Jesús Calderón Hinojosa mexikói elnököket és Rómulo Roux panamai elnöki különmegbízottat. A felek egy nyilatkozatot adtak ki, melyben egy Csendes-óceán felé nyitó új latin-amerikai gazdasági blokk felállítását tűzték ki célul, a Csendes-óceáni Szövetségét (Alianza del Pacífico).⁴² A 4 tagállammal (Chile, Kolumbia, Mexikó, Peru) bíró

⁴⁰ Erre kitűnő elemzést találunk Balogh István Amerika-szakértőtől (a Magyar Külügyi Intézet munkatársa), aki behatóan vette górcső alá a nyugati sajtóviták termékeit, a kormányzati dokumentumokat és a kormányzati szereplőkre vonatkozó információkat az Obama-adminisztráció külpolitikai filozófiájának rekonstruálására. Vö.: MKI-tanulmányok, 2012/17 BALOGH, István: Változás az amerikai külpolitika filozófiájában és gyakorlatában? [<http://www.kulugyiintezet.hu/pub/displ.asp?id=MSPOLN>] Letöltés ideje: 2013. 03. 31. 19:12

⁴¹ Remarks by President Obama and President Sebastian Pinera of Chile at Join Press Conference [<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/03/21/remarks-president-obama-and-president-sebastian-pinera-chile-join-press->] Letöltés ideje: 2013. 03. 21. 18:17

⁴² Declaración Presidencial sobre la Alianza del Pacífico, Lima, 28 de abril de 2011 [<http://www.cancilleria.gov.co/sites/default/files/Declaracion%20Presidencial%20sobre%20la%20Alianza%20del%20Pac%20ADfico%2028%20ABR%202011.pdf>] Letöltés ideje: 2013. 04. 01. 16:47

szervezethez megfigyelőállamok is társultak, melyek közül öten (Panama, Costa Rica, Spanyolország, Ausztrália, Uruguay s Japán) 2013-ra már tagságot szeretnének.⁴³ A 2013. május 23-án Caliban, Kolumbiában tartott következő csúcson fogadták Costa Rica csatlakozási kérelmét, illetve üdvözölték az új megfigyelő államokat (Dominikai Köztársaság, Ecuador, El Salvador, Franciaország, Honduras, Paraguay, Portugália).⁴⁴ A szervezet, melyet a 2012. június 6-i chilei csúcson tettek hivatalossá a Csendes-óceáni Szövetség Keretmegállapodásával (Acuerdo Marco de la Alianza del Pacífico)⁴⁵, pozitív megítélést kapott az Európai Uniótól a 2013. január 24. és 26. közötti santiagoói közös CELAC – EU csúcson.⁴⁶ Korábban Andris Piebalgs, az Európai Bizottság fejlesztési biztosa, mutatott rá 2011. november 10-én egy interjúban az új latin-amerikai partnerek fontosságára, mint például Kolumbiára.⁴⁷

A Csendes-óceáni Szövetség könnyen lehet az ALBA alternatívája. Az utóbbi Kínával épített ki komoly kapcsolatokat. Kínának azonban törődnie kell saját kiegyensúlyozatlan gazdaságával is⁴⁸, ami az idei első negyedévben lassuló növekedést tapasztalt.⁴⁹ A 2013. április 14-i venezuelai elnökválasztások is szolgálhatnak tanulsággal. Amíg az ellenzéki Henrique Capriles Radonski azzal kampányolt, hogy felhagyna Kuba szubvencionálásával és egy mérsékeltebb, „brazil típusú”⁵⁰ gazdaságpolitikát vezetne be addig a chávezpárti Nicolas Maduro Moros a munkásbarát jóléti szocializmus programjával élt. Sok megkérdezett átlag venezuelai nyilatkozott úgy, hogy a Chávez iránti hűség miatt szavaz Maduróra. A számok a következőkkel szolgálnak. A 2012. október 7-i elnökválasztáson (ami Chávez és Capriles meccse volt) 80,56%-os részvétel mellett Chávez

⁴³ Países observadores se incorporarán a la Alianza del Pacífico en 2013

[<http://www.americaeconomia.com/politica-sociedad/politica/paises-observadores-se-incorporaran-la-alianza-del-pacifico-2013>] Letöltés ideje: 2013. 04. 01. 16:50

⁴⁴ Declaración de Cali [<http://alianzapacifico.net/documents/cali.pdf>] Letöltés ideje: 2013. 07. 05. 18:23

⁴⁵ Acuerdo Marco de la Alianza del Pacífico

[http://www.sre.gob.mx/images/stories/informe/anexos/Anexo_22.pdf] Letöltés ideje: 2013. 04. 01. 17:02

⁴⁶ Latin American integration – Past and future: The region’s anachronistic new face

[<http://www.economist.com/news/americas/21571157-regions-anachronistic-new-face-past-and-future>] Letöltés ideje: 2013. 04. 01. 17:08

⁴⁷ "La cooperación europea se centrará en los más pobres de América Latina"

[http://internacional.elpais.com/internacional/2011/11/10/actualidad/1320919907_595864.html] Letöltés ideje: 2013.04. 02. 21:14

⁴⁸ Az idő már nem Kína oldalán áll [<http://www.vg.hu/velemenya/kozgazdasok/az-ido-mar-nem-kina-oldalan-all-397652>] Letöltés ideje: 2013. 04. 07. 18:09

⁴⁹ Ismét lassult a kínai gazdaság

[http://www.portfolio.hu/gazdasag/ismet_lassult_a_kinai_gazdasag.182607.html] Letöltés ideje: 2013. 04. 15. 16:35

⁵⁰ A perui elnökválasztás második fordulóján (2011. június 5.) győztes Ollanta Humala is dicsérte a „brazil modellt”, amiért az szerinte sikeresen kombinálja a gazdasági növekedést a társadalmi integrációval és a gazdaságirányítás tiszteletben tartásával. Vö. Humala alaba el modelo brasileño tras su reunión con Lula

[http://internacional.elpais.com/internacional/2011/06/10/actualidad/1307656809_850215.html] Letöltés ideje: 2013. 04. 02. 22:15

55,07 %-ot, Capriles 44,31 %-ot kapott. A mostani párbajban 78,71 % körüli részvételi aránnyal Maduro 50,66 %-ot, Capriles 49,7 %-ot szerzett. Madurónak ez pírussal győzelemmel sikerült. 685.794 szavazattal kevesebbet gyűjtött be, mint 2012-ben Chávez, míg Capriles 679.099 szavazattal növelte korábbi teljesítményét.

Ezzel a meggyengült belpolitikai pozícióval nehezen számíthat nagy külpolitikai sikerekre a Chávez kegyenc. Ami ráadásul még ellene dolgozik az a latin-amerikai régió belüli fragmentálódás, mely során új aktorok bukkannak fel és az általuk okozott hangsúlyeltolódás (vagy inkább új mechanizmusok dzsungel), aminek mértékét az amerikai külpolitikai stratégia finomodása és Kína szeszélyesnek ígérkező befolyási képessége is egyaránt meghatároznak. A bolívari dinamizmus új síkjára lehetünk figyelmesek, amikor még Chávez elnöksége alatt Maduro akkori alelnök és 2013. január 16-ig külügyminiszter fogadta a caracasi Sárga Házban (Casa Amarilla de Caracas), a venezuelai külügyminisztériumban a Petrocaribe és az ALBA – TCP rendkívüli közös ülésére érkező képviselőket 2013. január 9. és 10. között. Itt egy különleges gazdasági térség kiépítésében állapodtak meg, mely során az ALBA – TCP munkáját összehangolnák a Petrocaribéével.⁵¹ Körítéseként legfelsőbb forradalmi célként a latin-amerikai kontinens függetlenségét és egységét jelölték meg. A jövő egyik nagy kérdése, hogy ez a lépés összlatin-amerikai eredményhez vagy karibi „átköltözéshez” fog-e vezetni.

Chávez mindenesetre nagyban játszott, netalán csalt. Volt is miért. A venezuelai gazdaság túlságosan is függő.⁵² Az ország GDP-je 402,1 billió USD. Ennek a 12%-át azok az olajkincsek teszik ki, melyek a költségvetés 45%-át és az exportnyereségek 95%-át jelentik. Az ország reál növekedési ütemét, ami 5,7%, csak az olajkincsek révén lehet tartani. Az inflációs ráta 20,9%-os. 96,9 billió USD értékben exportál főleg kőolajat, bauxitot, alumíniumot, ásványkincseket, vegyszereket, mezőgazdasági termékeket és alapvető késztermékeket. Főbb exportpartnerei az Egyesült Államok (40,2%), Kína (10,5%), India (5,5%) és Kuba (4%). 56,69 billió USD értékben importál mezőgazdasági termékeket, állatállományt, nyersanyagokat, gépeket és berendezéseket, szállítóeszközöket, építőanyagokat, orvosi berendezéseket, gyógyszereket, vegyszereket, vas- és acéltermékeket.

⁵¹ Petrocaribe avanza en la construcción de una Zona Económica que incluya al ALBA

[<http://www.petrocaribe.org/>] Letöltés ideje: 2013. 03. 31. 17:30 és

Representantes de ALBA-Petrocaribe aprueban declaración de Caracas, Caracas, Venezuela, 10 de enero de 2013 [<http://www.alba-tcp.org/contenido/representantes-de-alba-petrocaribe-aprueban-declaración-de-caracas-10-de-enero-de-2013>] Letöltés ideje: 2013. 03. 31. 17:34

⁵² A következő gazdasági adatok forrása:

CIA – The World Fact Book [<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>]

Letöltés ideje: 2013. 07. 05. 17:31 Venezuela világszinten jelentős kőolajtartalékaira vonatkozóan vö. 2. ábra.

Import oldalon is az Egyesült Államok (28,6%) az első számú partner, utána következnek Kína (15,1%) és Brazília (10,6%).

Zárásképpen, a karibi opción kívül további lehetőségekkel is számolhatunk. A MERCOSUR 2013. július 12-i montevideói csúcán Venezuela veszi át Uruguaytól a Tanács elnökségét. A csúcson napirendre fog kerülni Bolívia, Ecuador és Suriname csatlakozása.⁵³ Közülük Bolívia és Ecuador ALBA tag, míg Suriname a Petrocaribe tagja. A venezuelai elnökség és a Maduro-kormány is sikerként könyvelhetné ezt el. Chilében is hevül a politikai légkör, mivel a novemberi elnökválasztáson indul az a baloldali és Chávezzel pozitív kapcsolatot létesítő Verónia Michelle Bachelet Jeria⁵⁴, akinek baloldali közösségét még Piñera győzte le 2010-ben, igaz csak a második fordulóban.⁵⁵

⁵³ Cumbre del Mercosur podría tratar agravio a Evo Morales

[http://www.prensa-latina.cu/index.php?option=com_content&task=view&idioma=1&id=1588261&Itemid=1]

Letöltés ideje: 2013. 07. 08. 19:52

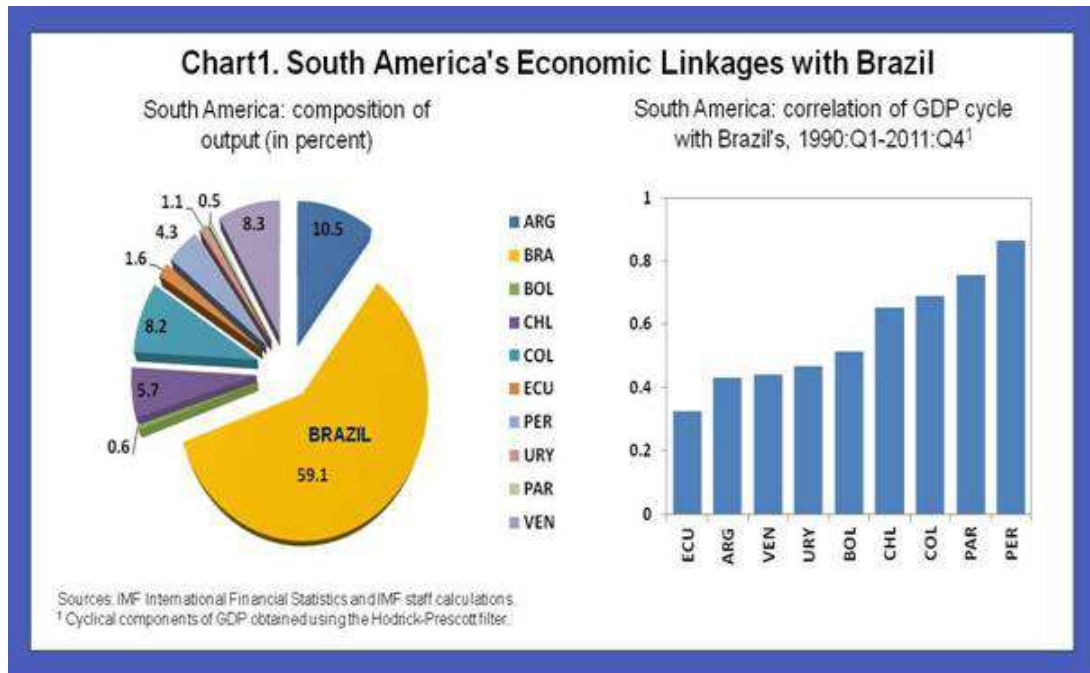
⁵⁴ Aplastante triunfo de Bachelet en unas primarias con alta participación

[http://internacional.elpais.com/internacional/2013/07/01/actualidad/1372634308_637080.html]

Letöltés ideje: 2013. 07. 08. 20:16

⁵⁵ Bachelet akkor nem indult, de a 2006-os választáson viszont legyőzte az akkor is induló Piñerát, amivel 2010-ig lehetett Chile elnöke, egyben a chilei történelem első elnökösszonya.

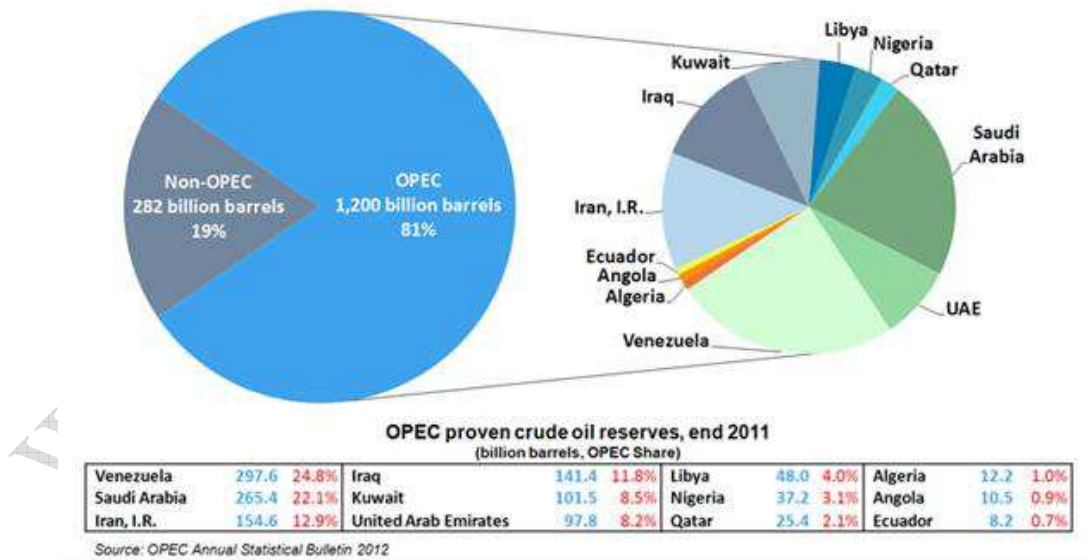
Mellékletek:

1.számú diagram: A dél-amerikai államok kapcsolata Brazíliával

(forrás: <http://imfdirect.files.wordpress.com/2012/05/slide1-4.jpg>, letöltés ideje: 2013. 07. 05.)

OPEC Share of World Crude Oil Reserves 2011

2. számú diagram: Kőolaj tartalékok 2011-ben az OPEC adatai alapján

(forrás:

http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/images/content/data_graphs/OPECOilreserves_share_of_world_crude_reserves.png, letöltés ideje: 2013. 07. 05.)